

STORTINGET

Representantforslag 191 S

(2017–2018)

fra stortingsrepresentantene Cecilie Myrseth, Olaug V. Bollestad, Torgeir Knag Fylkesnes, Sandra Borch, Martin Henriksen, Ingvild Kjerkol og Lene Vågslid

Dokument 8:191 S (2017–2018)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Cecilie Myrseth, Olaug V. Bollestad, Torgeir Knag Fylkesnes, Sandra Borch, Martin Henriksen, Ingvild Kjerkol og Lene Vågslid om å gi Rettsgenetisk senter (RGS) ved UiT Norges arktiske universitet i oppdrag å utføre DNA- og sporanalyser til bruk i strafferettspleien, som supplement til Rettsmedisinsk institutt (RMI)

Til Stortinget

Bakgrunn

Stortinget vedtok i 2007 å utvide adgangen til å registrere DNA-profiler i strafferettspleien, omtalt som DNA-reformen, jf. Ot.prp. 19 (2006–2007) og Innst. O. nr. 23 (2007–2008). Lovendringen ble vedtatt 13. desember 2007 og innebar en betydelig økt adgang til å registrere DNA-profiler til bruk under etterforskning samt en utvidet adgang til å registrere personer dømt for lovbrudd. I forbindelse med reformen vedtok Stortinget også å opprette et DNA-analyseinstitutt ved Universitetet i Tromsø som et supplement til Rettsmedisinsk institutt (RMI) i Oslo. Det førte til opprettelsen av Rettsgenetisk senter (RGS). I dag utfører RGS forskning og kompetanseutvikling innen rettsgenetikk, men gjør fremdeles ikke analyser i forbindelse med straffesaker.

I 2011 ble RMI overført til Folkehelseinstituttet (FHI), med ny overføring til Oslo universitetssykehus (OUS) i 2016. I forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 2013 mente en samlet helse- og omsorgskomite at det måtte foretas en gjennomgang av de tota-

le rettsgenetiske ressursene ved RMI og RGS med tanke på samarbeid om det framtidige rettsgenetiske arbeidet i strafferettspleien.

En arbeidsgruppe nedsatt av Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) våren 2013, bestående av representanter for de viktigste fagmiljøene på feltet, leverte sin rapport «Organisering av rettsgenetiske tjenester i strafferettslig sammenheng» i september samme år. Rapporten skisserte fire mulige modeller for det rettsgenetiske arbeidet i Norge. Tre av modellene konkluderte med at RGS skal foreta DNA-analyse av sporprøver, som et supplement til RMI, med utgangspunkt i litt ulike forslag til organisatoriske modeller. Dette var bakgrunnen for at helse- og justispolitikere fra Arbeiderpartiet i 2014 fremmet et representantforslag om at også RGS ved UiT Norges arktiske universitet må få i oppgave å utføre rettsgenetiske analyser for bruk i straffesaker, med status som et supplerende, offentlig miljø på dette feltet, jf. Dokument 8:67 S (2013–2014). Forslaget ble nedstemt av et knapt flertall i Stortinget, der de daværende regjeringspartiene og Venstre stemte imot. Dagens forslagsstillere konstaterer at ingenting har skjedd på feltet i løpet av tre år, og mener saken er så viktig at den bør behandles i et nytt storting.

DNA viktig verktøy

DNA har i løpet av de siste årene blitt et anerkjent verktøy i det kriminaltekniske arbeidet. DNA-bevis kan være egnet både til å knytte en person til en straffbar handling og til å utelukke en person fra en slik handling. Et DNA-spor kan imidlertid i seg selv være av begrenset verdi, fordi dette må vurderes sammen med de øvrige opplysningene (tekniske og/eller taktiske) som innhentes ved etterforskning i den enkelte sak. DNA-registeret omfatter, i henhold til lovvedtaket av 2008, tre ulike re-

gistre som er gjensidig søkbare: identitetsregisteret, etterforskningsregisteret og sporregisteret.

I forbindelse med DNA-reformen opprettet Politidirektoratet et fireårig DNA-prosjekt (2008–2012) på oppdrag fra Justisdepartementet. Målet for DNA-prosjektet var å vurdere om utvidet mulighet for bruk av DNA i etterforskningen ville bidra til en mer effektiv etterforskning og øke muligheten til å oppklare flere saker, både når det gjelder kriminalitet som rammer bredt, f.eks. vinningsforbrytelser, og mer alvorlig kriminalitet, som vold og overgrep.

DNA-prosjektet hadde som hovedmål

«å gjennomføre kompetanseheving vedrørende sikring av biologiske spor og tilføre generalistene ny kompetanse».

Dette ble nærmere beskrevet slik:

- Å skaffe til veie tilrettelagt og brukervennlig materiell som enkel åstedspakke, skjema for personprøver etc.
- Å utvikle et effektivt IKT-system kalt eDNA.
- Å opprette effektiv saksbehandling.
- Å opprette linjefunksjoner som ivaretar fagfeltet i fremtiden.
- Å akkreditere Rettsmedisinsk institutt (RMI).

Det ble iverksatt en rekke tiltak i forbindelse med DNA-prosjektet for å sikre kvalitet i politiets DNA-saksbehandling. Analyser av sporprøver samt referanse- og personprøver ble nå finansiert sentralt. Tidligere ble analysekostnadene dekket av de enkelte politidistrikterne.

Stort behov

Politihøgskolens evaluering «Fra spor til dom», som ble ferdigstilt i 2013, konkluderte med at DNA-reformen har hatt en klart positiv betydning for politi, påtalemyndighet og domstoler. Reformen har blant annet ført til økt sikring av biologiske spor på åsteder. Den har imidlertid ikke så langt gitt en vesentlig større oppklaringsprosent. De berørte miljøene er gjennomgående positive til reformen, men mange understreker at man trenger økt analysekapasitet og bedre opplæring. Både når det gjelder vinningsforbrytelser og – ikke minst – i volds- og overgrepssaker er det behov for å ta DNA-prøver i større grad enn tilfellet er i dag. I volds- og overgrepssaker blir det tatt DNA-prøver i ca. 36 prosent av sakene på landsbasis. Evalueringen viser store geografiske forskjeller; Oslo sender oftest inn anmodning om analyse, mens Midtre Hålogaland sender sjeldnest (dette er med utgangspunkt i de ni politidistriktene som omfattes av evalueringen).

RGS i dag

UiT Norges arktiske universitet tilbyr i dag en 2-årig masterutdanning innen biomedisin hvor rettsgenetikk er ett av de sentrale fagene. Studentene gjennomgår en teoretisk opplæring samt gjennomfører en praktisk rettet masteroppgave. De får dermed en solid bakgrunn for stillinger som ingeniører/saksbehandlere i rettsgenetiske laboratorier.

Det er allmenn enighet om at RGS skal ha det nasjonale ansvaret for forskning og utdanning på det rettsgenetiske feltet. RGS har bygd opp et solid og kvalitativt godt miljø og er klar til også å utføre rettsgenetiske analyser. Senteret har toppmoderne utstyr og høyt utdannet personale. Laboratoriet ble akkreditert for å utføre DNA-analyser i 2014. Det vil være en forutsetning for RGS' videre faglige utvikling å kunne ha en integrert virksomhet som omfatter DNA- og sporanalyser, samt å kunne drive med forskning, undervisning og opplæring av politi og andre aktører i strafferettspleien.

Behov for to miljøer

Svært mange har tatt til orde for at Norge trenger et miljø nummer to når det gjelder DNA-analyser. Førstestatsadvokat Lars Fause i Troms og Finnmark uttaler at det er et klart behov for at RGS kan utføre slike analyser. Den rettsmedisinske kommisjon understreker i rapporten av september 2013 at det er viktig at det finnes uavhengige, akkrediterte rettsgenetiske laboratorier i Norge som kan utføre DNA-analyser i straffesaker. Kommisjonen anbefaler dessuten en akademisk forankring for aktører som leverer rettsgenetiske tjenester. Dette er i samsvar med tidligere offentlige utredninger (NOU 2001:12 og NOU 2005:19).

Offentlig ansvar

Regjeringen meldte i sin regjeringserklæring i 2013 at man ønsker å åpne for at flere akkrediterte miljøer kan utføre slike analyser. Underveis har både justisministeren og helseministeren fått spørsmål om hvorvidt man vil ta i bruk RGS i Tromsø som miljø nummer to for DNA-analyser, men statsrådene har svart at man heller kan tenke seg private, kommersielle bedrifter som supplerende aktører i dette arbeidet.

Forslagsstillerne stiller seg undrende til at ingenting er skjedd på dette området på fire år. Særlig kritikkverdigg er det at regjeringen fremdeles ser ut til å mene at man trenger private aktører til å utføre denne type DNA-analyser, til tross for at det per i dag ikke finnes akkrediterte private laboratorier her til lands som kan ta på seg en slik oppgave. Det vil i klartekst bety at konkurranseutsetting av oppdrag med å utføre DNA-analyser for bruk i norsk strafferettspleie nødvendigvis vil måtte gå til internasjonale aktører. På bakgrunn av de svært negative erfaringene med Helse Sør-Østs outsourcing av IKT-tjenester for behandling av sårbar pasientinforma-

sjon burde regjeringen nå besinne seg. Forslagsstillerne vil understreke at også DNA-analyser av biologisk materiale innebærer håndtering av sensitiv, personlig informasjon om enkeltmennesker. Derfor er det spesielt viktig at slike oppgaver ivaretas på en sikker og trygg måte.

Forslagsstillerne vil hevde at det må være det offentliges ansvar å sikre gode rettsgenetiske tjenester. Forslagsstillerne ser det derfor som nødvendig å ytterligere styrke det offentlige, akademiske miljøet som er bygget opp på dette fagfeltet, slik at bredest mulig kompetanse kan ivaretas og utvikles. Å gi RGS et oppdrag med å utføre analyser av DNA som supplement til RMIs virksomhet vil klart bidra til dette og sikre profesjonell og kvalitetssikret håndtering av et svært viktig samfunnsoppdrag.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen sikre at rettsgenetiske oppgaver fortsatt håndteres av offentlige aktører.
2. Stortinget ber regjeringen så raskt som mulig legge til rette for at Rettsgenetisk senter (RGS) ved UiT Norges arktiske universitet kan utføre DNA-analyser for bruk i strafferettspleien.
3. Stortinget ber regjeringen legge til rette for at Rettsgenetisk senter (RGS) kan levere fra 10 til 25 prosent av de analysene det er behov for.
4. Stortinget ber regjeringen sørge for at Rettsgenetisk senter (RGS) forblir underlagt UiT Norges arktiske universitet, slik at dette blir et uavhengig fagmiljø, og at sammenhengen mellom forskning, utdanning og praktisk rettet analysearbeid blir ivaretatt.
5. Stortinget ber regjeringen sørge for at oppdraget til Rettsgenetisk senter (RGS) fortsatt skal være direkte underlagt Helse- og omsorgsdepartementet, med bevilgning over statsbudsjettet.
6. Stortinget ber regjeringen legge til rette for at man utvikler og utvider dagens tekniske IKT-løsninger, slik at politiet/Kripas kan kommunisere med to separate leverandører av rettsgenetiske tjenester – Rettsmedisinsk institutt (RMI) og Rettsgenetisk senter (RGS).

5. april 2018

Cecilie Myrseth

Olaug V. Bollestad

Torgeir Knag Fylkesnes

Sandra Borch

Martin Henriksen

Ingvild Kjerkol

Lene Vågslid

